

УДК 398(=161.2):793.3

*Лілія ДОВГАНЮК, асистент
кафедри хореографії Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОГО ФОЛЬКЛОРУ У СУЧАСНОМУ ПРОСТОРІ ТАНЦЮВАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

У публікації проаналізовано значення творчої інтерпретації фольклорного матеріалу у хореографічній роботі; висвітлено методики роботи з фольклорним танцем, наголошено на важливості збереження оригіналу танцювального твору і грамотної його стилізації; акцентується увага на усвідомленні законів стилізації, пошуку нових форм поєднання народного й сучасного танцювального мистецтва.

Ключові слова: *інтерпретація, фольклорний матеріал, танцювальний фольклор України, стилізація народного танцю, «танцювальне шоу», «фольк-джаз», «контемпорарі», «фольк», «хіп-хоп».*

Соціальні і політичні перетворення, що відбуваються в Україні, призводять до кардинального культурного зламу суспільства в мистецьких проявах. За умовами часу, питання цінності культури набуває в наші дні особливої гостроти і актуальності. Українська фольклорна традиція, особливо її танцювальний аспект, усе частіше стає предметом дослідження серед сучасних хореографів. На стику зламу суспільно-політичних систем, почав виникати підвищений інтерес суспільства саме до народної культури і народ як її носій почав усвідомлювати яка нова творча сила історії.

Тривалий час танцювальному фольклору України не надавалося належної уваги. Але все ж таки, існує плеяда дослідників, які замислювалися над впливом історії, звичаїв та традицій народу на формування національної культури, закарбовуючи фольклорні зразки, щоб передати досвід прийдешнім поколінням. Зокрема порушене питання вивчали: А. Богород, Г. Боримська, К. Василенко, В. Верховинець, П. Вірський, Р. Гарасимчук, А. Гуменюк, Є. Зайцев, К. Кіндер, А. Кривохижа, М. Пастернакова, А. Підлипська, К. Островська, В. Чміль та інші дослідники даної сфери.

У сучасному науково-дослідницькому просторі останнім часом з'явилося багато статей і матеріалів науково-теоретичних конференцій щодо вивчення фольклорних особливостей українського танцю, почали публікуватися збірки з пісенним, ігровим і танцювальним фольклором. Серед них – видані Національною хореографічною спілкою матеріали науково-практичних семінарів і конференцій у 2002-2005 рр. Ці матеріали становлять важливий внесок у розвиток і збереження національної танцювальної спадщини в умовах сучасності. Вони дозволяють балетмейстерам і дослідникам танцювального фольклору України знайомитися з досвідом роботи найкращих колективів, вивчати методики викладання народного танцю України, а також підтримувати зв'язок з першоджерелами українського танцювального мистецтва.

Метою даної публікації є дослідження трансформації українського танцювального фольклору як засобу відродження національної культури.

Методика і організація дослідження ґрунтується на застосуванні історико-культурологічного, мистецтвознавчого та біографічного методів, а також на поєднанні аналітичних, синтетичних та узагальнюючих методів, що дає змогу аналізувати українську народно-танцювальну спадщину в контексті сучасного бачення. І тут ми схилиємось до думки І. Гутник, що для народного танцю поняття стилізації передбачає надання йому тих чи інших стильових ознак, а й – що найголовніше – збереження його першооснови. В цьому випадку стилізація сприймається як гра, віртуозне обігрування жанру, коли твір набуває ознак сучасного танцю і водночас передає національний колорит [1, с. 251–257].

Швидкий перехід до стилізації народних танцювальних зразків мав і негативні наслідки. Стало прослідковуватися неналежне ставлення окремих балетмейстерів до збереження та популяризації історично-сформованих особливостей танцювального фольклору. Народний танець має зберігати свою першооснову, глибоке генетичне та національне «коріння», творчо інтерпретуючи з різними напрямками хореографічного мистецтва. Коли йдеться про культуру того чи іншого народу, доводиться враховувати не лише безпосередні його культурні досягнення, а й ту спадщину, яку він успадкував від своїх етнічних попередників [1, с. 251–257]. Трансформуючи хореографію стала помітна втрата зв'язків з народними традиціями. Хореографія стала позбавлена достеменного фольклорного ґрунту. І цей негативний факт суттєво вплинув на хореографію.

Ще одним руйнівним фактором у збереженні танцювального фольклору є проблема створення «танцювального шоу» на ґрунті українського народного танцю, а не збереження та популяризація естетичного танцювального фольклору. Для повернення рівноваги між фольклорною традицією та її концертними втіленням на сцені сучасні хореографи та балетмейстери першочергово мають звернутися до зразків автентичного танцю, мають усвідомлювати глибинність задуму і не перетворювати хореографію у простий набір різностильових рухів.

Головне завдання яке ставлять перед хореографами в наш час це – створення нового та оригінального, яке б мало свою манеру виконання і було б популярне серед молоді. Наприклад, такий стиль танцю як «джаз» зустрічається дуже часто в хореографії, так як йому притаманна свобода тіла і часткова відмова від класичних канонів. Але хореографи на цьому не зупинились і вирішили поєднувати декілька стилів в один. Так виникла нова форма і стиль танцю – «фольк-джаз». «Фольк-джаз» – це форма джазового танцю з елементами фольклорного танцю, який був сформований в 90-х роках ХХ століття. Завдяки цьому стилю хореографи можуть розширити своє бачення, і водночас поєднати зовсім різні стилі між собою, а саме народну хореографію і джазові елементи [2, с. 246]. Фольк-джаз танець у 10 роках ХХІ століття знаходить своє застосування у телевізійних проектах і шоу-програмах. Наприклад, у першому та четвертому сезоні телевізійного проекту «Танцюють всі!» у конкурсних композиціях представлені дуети, що виконують «фольк-джаз», хореографами-постановниками були Кристина Шишкарьова, Тетяна Островерх, Костянтин Томільченко [4, с. 45]. В Україні почали розвивати глобально джаз-танець Т. Винокурова, О. Плахотнюк, Х. Шишкарьова. Вони відкрили свої школи і навчають та передають інформацію з початків і до професійного рівня [2, с. 152]. Серед сучасних хореографів прослідковується також поєднання «контемпорарі» і «фольк», «хіп-хоп» і «фольк» та багато інших сучасних напрямків. Хореографічні фестивалі переважно формуються з представників сучасного напрямку, а трансформація стилю – то є

завжди цікаво. Проте проблема відродження фольклорних традицій та зразків народного мистецтва залишається невирішеною. Виконання народних рухів у сучасному танці не вимагає буквального відтворення тієї чи іншої народної хореографічної лексики. Сучасний танець у своєму арсеналі використовує узагальнені пластичні елементи. Безперечно, у хореографічних творах з яскраво підкресленою національною тематикою, постановник використовує лексику сучасних напрямків хореографічного мистецтва і народного танцю у своєрідному стилізованому переосмисленні, залежно від змісту та цілей хореографічного твору.

Отже, підсумуємо вищезазначене:

- сучасні темпи розвитку суспільства та необхідність ідентифікувати свою національну приналежність викликають необхідність у вивченні фольклорних традицій з їхніми особливостями та характерними ознаками;

- звернення до результатів етнографічних досліджень, а також до літературних творів, де висвітлено тему танцю, може допомогти сучасним дослідникам уникати суб'єктивних поглядів, які неадекватно оцінюють традиційну культуру;

- діяльність видатних етнохореографів, розпочата у XIX ст., і сьогодні є зразком ретельної дослідницької роботи в галузі танцювального мистецтва. Їхній вагомий внесок у збереження, систематизацію та популяризацію народного українського танцю в Україні та за її межами допомагає відтворювати традиційну культуру в сучасному житті танцювальної молоді.

Хореографічна творчість багата і різноманітна як за змістом, так і в жанровому плані. Вона знаходиться в постійному розвитку і трансформації. Багатоаспектність та жанрова різноманітність хореографічного фольклору України зберігає глибинне генетичне національне коріння. Ґрунтуючись на канонічному для кожної етнічної традиції лексичному та тематичному ґрунті, народ протягом тривалого часу створив свою фольклорну хореографічну традицію, покликану відроджувати та формувати національну культуру української нації. Глибинне ставлення до фольклору і методологічна обізнаність хореографів допоможуть реалізуватися з точки зору трансформації основних пластичних форм сучасної хореографії і фольклорного зразка, дадуть поштовх розкрити бажану яскраву сценічну картинку, підсилить цікавість молоді до фольклорних надбань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гутник І. М. До проблеми стилізації народного танцю. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури* : зб. наук. пр. Київ : Міленіум, 2009. №2 2. С. 251–257.

2. Драч Т. Становлення суміжних з модерном напрямів хореографії в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 5(1). С. 151–154.

3. Плахотнюк О. Фольк-джаз-танець у контексті розвитку сучасного хореографічного мистецтва України. *Вісник Львівського університету* : зб. наук. пр. ЛНУ ім. І. Франка. Серія мистецтвознавство. Львів, 2013. № 12. С. 242–247.

4. Танцюють всі! *Міжнародний медіа центр СТБ*. Київ, 2011. № 4 (грудень).